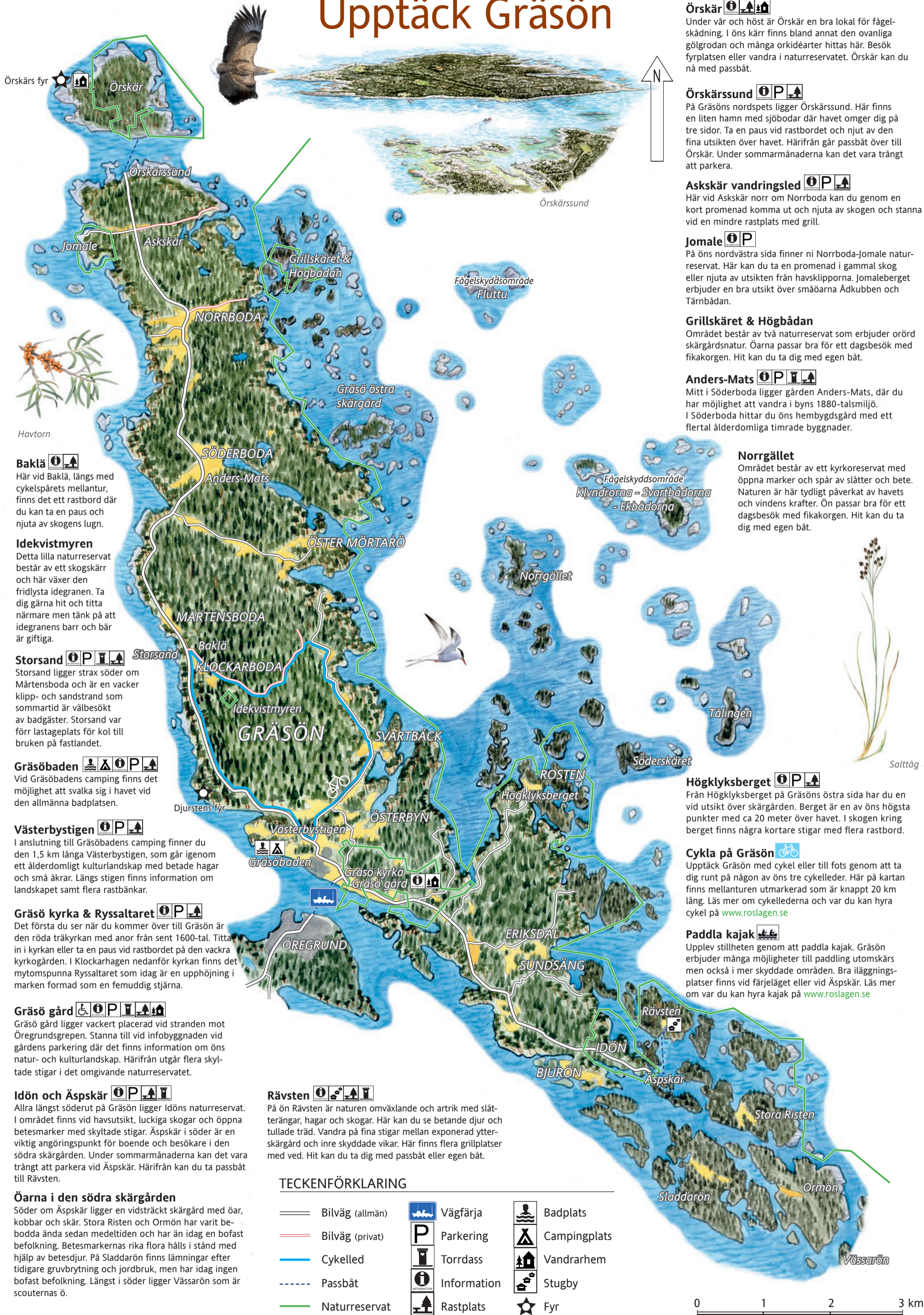

Upptäck Gräsön

Örskär

Under vår och höst är Örskär en bra lokal för fågel-skådning. I öns kärr finns bland annat den ovanliga gölgrodan och många orkidéarter hittas här. Besök fyrplatsen eller vandra i naturreservatet. Örskär kan du nå med passbåt.

Örskärssund

På Gräsöns nordspets ligger Örskärssund. Här finns en liten hamn med sjöbodar där havet omger dig på tre sidor. Ta en paus vid rastbordet och njut av den fina utsikten över havet. Härifrån går passbåt över till Örskär. Under sommarmånaderna kan det vara trångt att parkera.

Askskär vandringsled

Här vid Askskär norr om Norrboda kan du genom en kort promenad komma ut och njuta av skogen och stanna vid en mindre rastplats med grill.

Jomale

På öns nordvästra sida finner ni Norrboda-Jomale naturreservat. Här kan du ta en promenad i gammal skog eller njuta av utsikten från havsklipporna. Jomaleberget erbjuder en bra utsikt över småöarna Ådkubben och Tärnbådan.

Grillskäret & Högbådan

Området består av två naturreservat som erbjuder orörd skärgårdsnatur. Öarna passar bra för ett dagsbesök med fikakorgen. Hit kan du ta dig med egen båt.

Anders-Mats

Mitt i Söderboda ligger gården Anders-Mats, där du har möjlighet att vandra i byns 1880-talsmiljö. I Söderboda hittar du öns hembygdsgränd med ett flertal ålderdomliga timrade byggnader.

Norrället

Området består av ett kyrkoreservat med öppna marker och spår av slätter och bete. Naturen är här tydligt påverkat av havets och vindens krafter. Ön passar bra för ett dagsbesök med fikakorgen. Hit kan du ta dig med egen båt.

Högklyksberget

Från Högklyksberget på Gräsöns östra sida har du en vid utsikt över skärgården. Berget är en av öns högsta punkter med ca 20 meter över havet. I skogen kring berget finns några kortare stigar med flera rastbord.

Cykla på Gräsön

Upptäck Gräsön med cykel eller till fots genom att ta dig runt på någon av öns tre cykelleder. Här på kartan finns mellanturen utmarkerad som är knappt 20 km lång. Läs mer om cykellederna och var du kan hyra cykel på www.roslagen.se

Paddla kajak

Upplev stillheten genom att paddla kajak. Gräsön erbjuder många möjligheter till paddling utomskärs men också i mer skyddade områden. Bra iläggningsplatser finns vid färjeläget eller vid Äpskär. Läs mer om var du kan hyra kajak på www.roslagen.se

Havtorn

Baklä

Här vid Baklä, längs med cykelpärens mellantur, finns det ett rastbord där du kan ta en paus och njuta av skogens lugn.

Idekvistmyren

Detta lilla naturreservat består av ett skogskärr och här växer den fridlysta idegranen. Ta dig gärna hit och titta närmare men tänk på att idegranens barr och bär är giftiga.

Storsand

Storsand ligger strax söder om Mårtensboda och är en vacker klipp- och sandstrand som sommartid är välbesökt av badgäster. Storsand var förr lastageplats för kol till bruken på fastlandet.

Gräsöbaden

Vid Gräsöbadens camping finns det möjlighet att svalka sig i havet vid den allmänna badplatsen.

Västerbystigen

I anslutning till Gräsöbadens camping finner du den 1,5 km långa Västerbystigen, som går igenom ett ålderdomligt kulturlandskap med betade hagar och små åkrar. Längs stigen finns information om landskapet samt flera rastbänkar.

Gräsö kyrka & Ryssaltaret

Det första du ser när du kommer över till Gräsön är den röda träkyrkan med anor från sent 1600-tal. Titta in i kyrkan eller ta en paus vid rastbordet på den vackra kyrkogården. I Klockarhagen nedanför kyrkan finns det mytomspunna Ryssaltaret som idag är en upphöjning i marken formad som en femuddig stjärna.

Gräsö gård

Gräsö gård ligger vackert placerad vid stranden mot Öregrundsgrepen. Stanna till vid infobyggnaden vid gårdens parkering där det finns information om öns natur- och kulturlandskap. Härifrån utgår flera skyltade stigar i det omgivande naturreservatet.

Idön och Äpskär

Allra längst söderut på Gräsön ligger Idöns naturreservat. I området finns vid havsutsikt, luckiga skogar och öppna betesmarker med skyltade stigar. Äpskär i söder är en viktig angoringspunkt för boende och besökare i den södra skärgården. Under sommarmånaderna kan det vara trångt att parkera vid Äpskär. Härifrån kan du ta passbåt till Rävsten.

Öarna i den södra skärgården

Söder om Äpskär ligger en vidsträckt skärgård med öar, kobbar och skär. Stora Risten och Örmön har varit bebodda ända sedan medeltiden och har än idag en bofast befolkning. Betesmarkernas rika flora hålls i stånd med hjälp av betesdjur. På Sladdarön finns lämningar efter tidigare gruvbrytning och jordbruk, men har idag ingen bofast befolkning. Längst i söder ligger Vässarön som är scouternas ö.

Rävsten

På ön Rävsten är naturen omväxlande och artrik med slätterängar, hagar och skogar. Här kan du se betande djur och tullade träd. Vandra på fina stigar mellan exponerad ytter-skärgård och inre skyddade vikar. Här finns flera grillplatser med ved. Hit kan du ta dig med passbåt eller egen båt.

TECKENFÖRKLARING

	Bilväg (allmän)		Vägfärja		Badplats
	Bilväg (privat)		Parkering		Campingplats
	Cykelled		Torrpass		Vandrarhem
	Passbåt		Information		Stugby
	Naturreservat		Rastplats		Fyr

0 1 2 3 km

Hitta till Gräsön

Du finner Gräsön vid norra Upplands kust. Från Öregrund tar du vägfärjan över till ön. Färjan är gratis och går i stort sett varje halvtimme året runt.

Gräsö infobyggnad

Vid Gräsö gårds vandrarhem ligger Gräsö infobyggnad, där du som besökare kan stanna till och finna information om öns natur- och kulturmiljövärden, vad man kan se och uppleva på Gräsön och hur man hittar ut till några av öns besöksvärda platser. I anslutning till byggnaden finns det parkering, rastbord och toalett. Platsen är tillgänglighetsanpassad.

Mat och boende

Ta med egen fikakorg på din utflykt till Gräsön. Vid alla besöksmålen som beskrivs i denna folder finns rastbord, bänkar eller en plats att breda ut filten på. Sommartid finns det även möjlighet köpa fika eller mat på ön, liksom flera alternativ när det gäller boende, se aktuell information på www.roslagen.se eller vid ICA på Gräsön.

Info in English

Gräsön is a real gem at the northern coast of Roslagen. Here you will find a beautiful landscape, a pristine archipelago, vacationers and privacy. Explore the island by foot, bike or kayak to experience more. If you are traveling by car, make sure to leave the vehicle in an appropriate place. Show consideration and you will be met by consideration!

With this folder we want to guide you as visitors to some of the places on the island worth visiting. Places where you can discover the island's unique landscape and historical monuments.

Havstrut och gråtrut

Genom historiens lopp har öborna under sin vistelse i havsbandet fått uppleva många oväntade möten. Inte bara en stor mängd skeppsbrutna sjömän utan även ryska galärer som härjat vid Roslagskusten. Och ryska flyktingar som i modern tid vandrat hit över isen.

Många var också de säljägare från Åland och Finland som kommit på drift i isen och slutligen hamnat i Gräsöns östra skärgård. Här kunde man även så sent som i vår egen tid möta både smugglare och tullare på flykt och på jakt.

Ett av de märkligaste mötena måste väl ha varit det som Martin Nils Alner skrev om i sin gräsöbeskrivning år 1780 vid öbornas möte med en björn i skärgården: *-och när man med tjänliga medel ville ta en så tilltagsen fiende av daga, så tog han sin tillflykt simmande till berörde skär tre fjärdings väg uti sjön; men då han fyra dagar därefter ämnade sig tillbaka, så möttes han av fyra fiskare, vilka strax undfånade honom med lod och krut och drogo honom såsom död med stor glädje i båten. Men innan de hunno i land, så vaknar han, reser sig upp och vrålar så genomträngande att männen bedyrade att det liksom en dödens förskräckelse övergick dem. Han gjorde dock ingen skada, utan kastade sig sedan baklänges död.*

Vem eller vad skulle du själv vilja möta på Gräsön?

Adam & Eva

Gräsön är en riktig pärla vid norra Roslagens kust. Här finner du ett småbrutet kulturlandskap, en orörd skärgård, lummiga lövskogar, karga hällar, folkliv och avskildhet. Upptäck ön och dess skärgård till fots, på cykel eller i kajak så upplever du än mer. Om du reser runt med bil, se då till att lämna bilen på lämplig plats. Visa hänsyn så möts du av hänsyn!

Genom den här foldern vill vi vägleda dig som besökare till några av öns alla besöksvärda platser där du kan upptäcka öns unika landskap och historiska minnesmärken.

Mer information om Gräsön hittar du på www.grasofonden.se

Ståtliga bidrag till lokala och kommunala naturvårdsprojekt samt Gräsöfonden, Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen är medfinansierare till denna broschyr.

Produktion: Gräsöfonden, Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen 2014, omarbetad 2017 och 2020
Text: Gräsöfonden, Upplandsstiftelsen
Karta, illustrationer och form: Jonas Lundin AB, 2014
Foto: Göran Törnqvist (framsida), Eric Lindblad (Förr och nu), Jan-Olov Björklund (Naturen), Ditte Werner (Möten)

Strandkrypa

Landskapet på Gräsön är småbrutet med skogsklädda hällar och höjder med odlingsbara sänkor därmellan. Jordarna på ön har hög kalkhalt vilket i kombination med Gräsöns geografiska läge och böndernas skötsel av landskapet har gett goda förutsättningar för många växter och djur. Gräsön är ett av Sveriges artrikaste områden när det gäller fjärilar. Den kalkrika marken gör bland annat att orkidéer trivs extra bra på Gräsön, här finns många av landets ca 40 orkidéarter.

Gräs i namnet Gräsön syftar på äng och skvallrar om att ön har räknats som en gräsrik ö där ängs- och hagmarker har givit en rik fodertillgång.

Gräsön har länge varit känd för sin ålderdomliga och sär-egna kultur och sina ålderdomliga traditioner när det gäller näringar, seder och bruk. Naturförhållandena och den småskaliga landskapsstrukturen har gjort att människan under långa tider har anpassat sig efter naturen och inte tvärtom. Det är också detta som i dag gör landskapet så kulturhistoriskt värdefullt och sevärt, något att slå vakt om.

Fisktärna

Landskapsutvecklingen på Gräsön har sedan ön först steg upp ur havet för 3000–4000 år sedan varit en långsamt fortskridande process, där landhöjningen kontinuerligt frigjorde nya odlingsbara marker. De första gräsöborna var förmodligen fiskare och säljägare som sedan blev mer stationära på ön och började nyttja vad markerna kunde ge.

Allt eftersom odlingsmarkerna ökade i areal, ökade även möjligheterna att hålla sig med kreatur som komplement till jakten och fisket. Järnåldersgravfältet vid Gräsö gård talar för att man här under vikingatiden hade etablerat en fastare befolkning. Allt eftersom ökade befolkningen på ön och i början av 1900-talet hade Gräsöns invånarantal stigit till drygt 1300 personer.

Idag bor det ca 700 personer permanent på Gräsön. När alla sommargäster kommer till ön under sommarhalvåret mångdubblas befolkningen. På Gräsön finns det en affär som är öppen året runt, vandrarhem, camping, ett stort antal småföretagare och ett rikt föreningsliv.

Upptäck Gräsön

skärgårdsnatur och minnesmärken